

ett eller annat sätt gjort en insats i föreningen. Särskilt vände han sig till biskop Gustaf Aulén, »centralpersonligheten inom vårt kyrkomusikaliska liv», som under ett par decennier lett föreningens öden på ett utmärkt sätt. Biskop Edv. Rodhe, den banbrytande utforskaren av vår kyrkas gudstjänstliga traditioner, blev också hjärtligen hälsad. Likaså var det med stor glädje föreningen såg kyrkoherde Arthur Adell, som under sin Lundatid nedlagt ett nitiskt och värdefullt arbete inom K. S. V.

Innan årsmötet avslutades bringade kantor N. G. Zettergren en hjärtlig hälsning och välgångsönskan från organist- och kantorsföreningen, med vilken K. S. V. har ett i allo gott samarbete.

Det kan kanske vara av intresse att också presentera föreningens nuvarande styrelse. Den har följande sammansättning: Professor Anders Nygren, ordf., domkyrkokapellmästare Josef Heddar, v. ordf. och sekr., kantor N. G. Zettergren, arkivarie, kyrkoadjunkt Einar Magnusson, skattm. och kyrkoherde Bertil Åstrand.

Och nu till den intressanta serien föredrag, alla behandlande någon sida av gudstjänstlivet.

Klart och överskådligt talade Professor Anders Nygren om: »Evangelisk gudstjänstform». Som den väsentliga skillnaden mellan romersk och evangelisk tro framstår att i evangelisk tro »Gud blir satt i centrum». Rom har på denna punkt kompromissat med den naturliga människan, t. ex. i mässoffret, där prästen som den offerande genom många böner förnyar offret. Evangelium gör slut på detta mänskliga självhävdelseförsök. »Nattvarden är ett testamente», säger Luther, »och testamente är en gåva, men av denna gåva ha de påviska gjort ett offer». Roms gudstjänst är kultprestation, evangelium är budskapet om Guds gåva. Roms frälsningsväg är egocentrisk, evangeliets frälsningsväg är teocentrisk.

Vi skola vara tacksamma för vår evangeliska gudstjänst. Och vi skola göra front mot två håll, dels mot att ta med något som är främmande för evangelium, och dels att i varje liturgisk reform vädra katolicism. Gudstjänstens liturgiska utformning är icke en periferisk utan en central fråga.

*

I tvenne föreläsningar behandlade biskop Gustaf Aulén det aktuella ämnet: »Kyrkohandboken och gudstjänstens musikaliska utformning».

Efter att ha givit en historik över handboksfrågan, övergick biskopen till det nuvarande handboksförslaget, som utarbetats av ärkebiskop Eidem och reviderats av biskop Andrae. Förslaget visar i sin helhet ett starkt positivt intresse för kyrkomusikaliska frågor. 1800-talet var i liturgiskt avseende en dekadensperiod. Men 1897-års Musik till svenska mässan bildar en vändpunkt, i det att den anknöt till äldre kyrkomusikaliska traditioner. I det

nuvarande handboksförslaget sammanhänger musiken med de textförändringar, som gjorts, t. ex. de många nya introitus. Det ger stora möjligheter till en rikare utgestaltning av gudstjänstlivet. Man bör också lägga märke till att kören fått sig tilldelad större möjligheter och uppgifter. Efter att ha berört liturgi-ens, församlingens, körens och orgelns roll i gudstjänstlivet avslutade biskopen sitt intressanta föredrag med att låta oss höra några melodier till de nya eller förändrade texterna.

*

I serien »Kyrkomusiken genom tiderna» inledde docent Carl-Allan Moberg med ett föredrag om: »Den gregorianska koralen». De senaste årtiondena ha ju vidgat vårt vetande om den katolska kyrkosångens historia och stilistiska egenskaper. Och så genomgick docent Moberg några karakteristiska drag i den gregorianska koralen. Den intressanta framställningen illustrerades med underbara grammofonupptagningar av den förnäma munkkören i det berömda Solesmes-klostret.

I ett andra föredrag behandlade docent Moberg den protestantiska koralen, dess ursprung och vidare utveckling. Med utgångspunkt från koralboken 1939 demonstrerades till slut ett antal koralmelodier.

*

Fil. lic. Sten Broman föreläste i tvenne föreläsningar om: »Mässa och motett» och »Kantat och oratorium». Intressant och överskådligt behandlades den romerska mässan, flerstämmighetens uppkomst i England och Frankrike, och så Nederländerna, som förvalta det musikaliska arvet. Nu ha vi mästarna sådana som Obrecht, Isaac och Orlando di Lasso. Och om mässan berördes naturligtvis också Bachs oerhörda betydelse. Bach bildar ju kulmen i fråga om såväl motett som kantat, passion och mässa.

*

Om »Evangelisk tidegård» talade kyrkoherde Arthur Adell. Dess klassiska period inföll under åren 1536—1571, då Laurentius Petri var vår förste evangeliske ärkebiskop. År 1536 utkom Psaltaren på svenska, och det var betingelsen för svensk tidebön, ty Psaltaren utgör tidebörens huvudbeståndsdel.

Den återuppväckta tidebörens period börjar 1889, då den första av Richard Norén och John Morén sammanställda vespern utfördes i Bollnäs kyrka. Och med Edv. Rodhes undersökningar öppnades dörren till den svenska reformationens klassiska tidebönsform.

Nya formulär till tidebön kommo med 1925-års Vesperale och

Psalterium. Kyrkoherde Adell avslutade sin klara framställning med att precisera tidegårdens stora nutidsproblem i: Psaltarens användning i det nuvarande andaktslivet och nyskapandet av enkla men värdiga hymner.

*

»Evangelieboken och kyrkans år» var ett annat aktuellt ämne, som behandlades av teol. d:r Oscar Krook. Vi fingo lyssna till en översiktlig redogörelse för det nya revisionsförslaget och de ändringar, som han själv föreslagit. Vissa texter hade fått byta plats, nya texter, även från G. T., hade kommit in, och bönerna hade bringats till större trohet mot originalen. Det nya evangelieboksförslaget föreligger ju nu i bokhandeln, och det har sitt stora intresse att taga del av det.

Dagarnas gädigna föredragsserie avslutades med ett instruktivt föredrag om »Orgel och orgelmusik» av domkyrkokapellmästare Josef Hedar, som gav en historisk översikt av ämnet för att sedan ge musikillustrationer på domkyrkoorgeln. Deltagarna fingo också bese den imponerande 101-stämmiga orgeln.

*

Det är klart att kyrkomusiken hade ett stort utrymme under jubileet. Här hade domkyrkokapellmästare Hedar nedlagt ett utomordentligt och förnämligt arbete. Här kan bara helt kortfattat nämnas allt det underbara, vi fingo höra.

Första dagen utfördes ett intressant kantatprogram i intim stil. Vi fingo höra en del av Hedars nyupptäckta verk ur den Wensterska musiksamlingen. Medlemmar av domkyrkokören och Lunds orkesterförening utförde tvenne 1700-tals verk av organisten i Hälsingborg, Bengt Lindner, och organisten i Karlshamn, Gottfried Lindeman. I en orgelafton i domkyrkan presenterade Hedar på orgeln några andra fynd ur samma musiksamling; det var de gamla orgelmästarna Lübeck, Kellner och Buxtehude.

I anslutning till Bromans föredrag om mässa och motett utförde domkyrkokören en hel rad förnämliga sengotiska mäss- och motettsatser av Orlando di Lasso, Palestrina, T. L. da Vittoria och andra.

Även nya svenska motetter fingo vi lyssna till. Det var den Blennowska kören, som under musikdirektör Blennows ledning utförde opus av Gustaf Carlman, Daniel Olsson, David Wikander och Albert Runbäck.

Sista dagen fingo vi vara med om domkyrkans 74. musikafton, som upptog verk av Dietrich Buxtehude, kantat för solo, kör och stråkar och aria för sopran, två violiner och basso continuo. Allt utfördes under Josef Hedars ledning med stilfull tolkning.

Detta var nu endast en kort redogörelse för detta till sitt innehåll så rika 50-årsjubileum. Alla deltagarna föra säkert med sig rika minnen från denna kyrkomusikaliska högtid, och äro tack samma att ha fått vara med. Det är att hoppas att den också fått giva impulser till ett träget och värdigt arbete på det kyrkomusikaliska området.

Einar Magnusson.

Recensioner.

Alfred Ehrhardt: Mittelalterliche Taufen aus Erz und Stein. Mit Einführung von Dr Harald Buch.

— *Niederdeutsche Altarschreine. Mit Einführung von Dr K. W. Tesdorpf. Ellermann, Hamburg 1939. Ln., à 3 RM.*

Tidskrift för konvetenskap. Inledningen söker på ett konstlöst sätt ge åskådaren anvisningar om sättet att se medeltida skulptur. De ypperliga reproduktionerna och de många detaljerna göra det lätt för läsaren att på egen hand tränga in i medeltidsmänniskans bildsinne.

Bengt Cnattingius.

Med ensartad förstklassig utstyrelse utkom för två år sedan ett par illustrationsverk behandlande viktiga avsnitt av medeltida, tysk kyrklig konst av intresse även för svensk publik på grund av släktförhållanden mellan monumenten. Detta gäller inte minst om dopfuntarna, av vilka planscherna återge ett 30-tal både av sten och brons. Inledningen till detta verk är icke fullt så värdefull. Den innehåller några mindre lyckade spekulationer över kristendomen som döds-kult, och anvisningar om funtarnas ålder och konsthistoriska ställning saknas tyvärr.

Bilderna av de lågtyska altarskåpen återkalla i minnet flera svenska altarskåp. Särskilt må nämnas den hittills okända och helt enkelt förtrollande altarprydnaden från Ohrdorf, som röjer sig som ett verk av »der Hauptwerkstattmeister» i Lübeck, vars många svenska förbindelser anmälaren nyligen framställt i en uppsats i

Sveriges kyrkor. Småland. Band I, Stockholms kyrkor Band VIII, h. 1. Stockholm 1940. Kr. 12:—.

Det första bandet av Smålands kyrkor, förf. av Erik O. Johansson och Gotthard Johansson, har nu utkommit och behandlar kyrkor i Jönköping och Huskvarna. Det inledes av en intressant församlingshistorik och ett kapitel om några försvunna kyrkor och kapell, nämligen den gamla stadskyrkan, francisklostret och den senare i klosterhuset ombyggda kyrkan m. fl. Kristine kyrka ägnas huvudparten. Den tillkom på 1600-talets senare del och representerar samma typ som Jacobs kyrka i Stockholm. Planen tros gå tillbaka till Hans Fleming och består av treskeppig hallkyrka med kraftiga runda pelare. Flera restaureringar ha tryckt sin prägel på byggnaden, men från den planerade Zetter-